

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Географія туризму

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 24 Сфера обслуговування
спеціальності 242 Туризм і рекреація
усіх форм навчання

II частина

Затверджено
на засіданні кафедри туризму
Протокол №1 від 23.01.2024 р.

Чернігів 2024

Географія туризму. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 24 Сфера обслуговування спеціальності 242 Туризм і рекреація. II частина/ Укл.: Алешугіна Н.О., Зеленська О.О. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 22 с.

Укладачі: **Алешугіна Наталія Олександрівна**, кандидат економічних наук, доцент;
Зеленська Олена Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: **Зеленська О.О.**, завідувач кафедри туризму, кандидат економічних наук, доцент

Рецензент: **Дубина М.В.**, завідувач кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура навчальної дисципліни (II семестр)	6
Практичні та семінарські заняття	7
<i>Змістовний модуль 4. Сучасний розвиток світового туристичного простору</i>	7
Заняття 1-2. Характеристика туристичних потоків, доходів та витрат.....	7
Заняття 3. Характеристика світового туристичного простору.....	9
Заняття 4. Характеристика місця країни в світовому туристичному просторі.....	10
<i>Змістовний модуль 5. Характеристика туристичної індустрії світу</i>	11
Заняття 5-7. Туристичні комплекси Європейського рекреаційно-туристичного регіону.....	11
Заняття 8. Туристичні комплекси Азійсько-Тихоокеанського рекреаційно-туристичного регіону.....	13
Заняття 9. Туристичні комплекси Американського рекреаційно-туристичного регіону.....	13
Заняття 10. Туристичні комплекси Африканського рекреаційно-туристичного регіону.....	14
Заняття 11. Туристичні комплекси Близькосхідного рекреаційно-туристичного регіону.....	15
<i>Змістовний модуль 6. Характеристика туристичної індустрії України та Чернігівської області</i>	16
Заняття 12-13. Туристична індустрія України.....	16
Заняття 14. Туристичні підприємства Чернігівської області.....	17
Питання до екзамену з дисципліни “Географія туризму”	18
Розподіл балів, які отримують студенти	20
Мінімальні вимоги до знань та вмінь	21
Список рекомендованих джерел	22
Інформаційні ресурси	22

Вступ

Головною метою викладання дисципліни «Географія туризму» є отримання майбутніми фахівцями сфери туризму професійних знань у сфері теорії і методології географічних досліджень, формування фахового світогляду щодо територіальної організації та умов розвитку туризму в регіонах та країнах світу.

Предмет дисципліни - властивості або особливості територіальних поєднань різноманітних ресурсів, умов та чинників, спрямовані на формування туристичного продукту для задоволення туристичних потреб на ринку туристичних послуг.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗКх) та фахові (ФКх) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 04 Здатності до критичного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК 06 Здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 07 Здатності працювати в міжнародному контексті з дотриманням стандартів обслуговування;

ЗК 09 Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;

ЗК 10 Здатності спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово в процесі обслуговування українських громадян та професійного спілкування;

ФК 18 Здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ФК 19 Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій;

ФК 21 Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів;

ФК 26 Здатності здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

ФК 30 Здатності працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, повага до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПР 2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук

ПР 3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ

ПР 4. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору

ПР 5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій

ПР 14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття

ПР 17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері

ПР 18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях

ПР 19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань

ПР 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання

У підсумку ЗВО повинні:

знати:

- теоретико-методологічні засади географії туризму;
- історію географічних досліджень туристичної діяльності;
- сучасні концепції та теорії географії туризму;
- основні методи географічних досліджень, що застосовуються для вивчення туристичної діяльності;
- загальні закономірності та фактори, що впливають на розвиток туризму;

- особливості сучасних міжнародних туристичних потоків, фактори, що впливають на кількісні та якісні зміни їх показників;
- просторовий розподіл туристичних ресурсів у світі;
- тенденції розвитку різних видів рекреаційної діяльності в світі;
- особливості розвитку рекреаційних комплексів туристичних регіонів світу;
- особливості та проблеми розвитку рекреаційного комплексу України та Чернігівської області.

вміти:

- орієнтуватися в географічному розташуванні рекреаційних ресурсів;
- характеризувати рекреаційні регіони світу;
- оцінювати рекреаційний потенціал певних територій;
- пояснювати зміни якісних і кількісних показників сучасних туристичних потоків;
- доводити необхідність раціонального використання рекреаційних ресурсів;
- давати характеристику рекреаційних комплексів світу, України, Чернігівської області;
- використовувати різноманітні методи географічних досліджень в туризмі.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (II СЕМЕСТР)

ТЕМИ		Кількість годин для денної/заочної форм навчання			
		ВСЬОГО	у тому числі		
			ЛЕКЦІЇ	ПРАКТИЧ-НІ (СЕМІНАР-	СРС
Змістовний модуль 4 Сучасний розвиток світового туристичного простору					
11	Географія туристських потоків, доходів та витрат	15	2	4	9
12	Характеристика світового туристичного простору	15	4	4	7
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 4		30	6	8	16
Змістовний модуль 5 Характеристика туристичної індустрії світу					
13	Туристична індустрія Європейського РТР	30	6	6	18
14	Туристична індустрія АТР	30	4	2	24
15	Туристична індустрія Американського РТР	30	4	2	24
16	Туристична індустрія Африканського РТР	30	2	2	26
17	Туристична індустрія Близькосхідного РТР	30	2	2	26
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 5		150	18	14	118
Змістовний модуль 6 Характеристика туристичної індустрії України та Чернігівської області					
18	Туристична індустрія України	15	6	4	5
19	Туристична індустрія Чернігівської області	15	2	2	9
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 6		30	8	6	16
РАЗОМ ЗА II СЕМЕСТР		210	32	28	150

ПРАКТИЧНІ ТА СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Змістовний модуль 4 Сучасний розвиток світового туристичного простору

Заняття 1 - 2

Тема. Географія туристських потоків, доходів та витрат

Питання для обговорення

1. Основні показники вимірювання тур потоків та їх характеристика
2. Особливості розвитку туризму в туристичних регіонах світу
3. Географічна характеристика туристичних доходів та витрат

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 спрямоване на формування вмінь аналітичної роботи зі статистичними даними, використання методу порівняння, закріплення понять «структура», «частка», «динаміка», «абсолютний приріст», «темп зростання», «темп приросту» «інтенсивність» тощо. Дає уявлення про динаміку основних показників розвитку туризму в світі та сучасні тенденції його розвитку.

Для довідки:

Частка окремого показника в загальній сумі значень показників знаходиться за формулою:

$$Ч_i = i / \Sigma,$$

де i – значення окремого показника;

Σ – загальна сума значень показників.

Абсолютний приріст- це показник ряду динаміки, який характеризує на скільки одиниць змінився рівень показника порівняно з рівнем попереднього або базисного періоду:

- Ланцюговий

$$\Delta i = Y_i - Y_{i-1},$$

де Y_i – показник i -го року;

Y_{i-1} – показник попереднього від i -го року;

- Базисний

$$\Delta б = Y_i - Y_0,$$

де Y_i – показник i -го року;

Y_0 – показник базисного року.

Темп зростання - це показник ряду динаміки, який показує у скільки разів змінився поточний рівень показника, що аналізується порівняно з рівнем попереднього, або базового періоду.

- Ланцюговий

$$Т_{зрi} = Y_i / Y_{i-1},$$

- Базисний

$$Т_{зрб} = Y_i / Y_0,$$

Темп приросту – це показник ряду динаміки, який показує на скільки % змінився поточний рівень показника, порівняно з попереднім або базовим періодом.

- Ланцюговий

$$T_{\text{при}} = ((Y_i - Y_{i-1}) / Y_{i-1}) * 100$$

- Базисний

$$T_{\text{прб}} = ((Y_i - Y_0) / Y_0) * 100$$

Інтенсивність туристичних потоків - відношення кількості туристів до кількості місцевих жителів

$$I_{\text{тп}} = K_{\text{тур}} / K_{\text{мж}},$$

де $K_{\text{тур}}$ – кількість туристів, що прибули або вибули з країни (регіону);

$K_{\text{мж}}$ – кількість жителів країни (регіону).

Завдання 2 спрямоване на виявлення розуміння різниці між кількістю туристів, кількістю вибуттів та кількістю прибуттів.

Завдання 1 (заняття 2) спрямоване на формування навичок використання графічного методу дослідження для аналізу туристичних потоків та дає уявлення про динаміку розвитку туризму, рейтинг туристичних регіонів світу у розподілі туристичних потоків, зміну їх ролі, масштаби туристичної діяльності у світі.

Хід роботи:

В системі координат треба зобразити різним кольором 5 графіків, які демонструють динаміку туристичних потоків з 1990 по 2018 рік. У висновках треба описати графіки: рейтинги регіонів в різні часи, періоди, в які спостерігався стрімкий розвиток, уповільнення росту, падіння показників. Співставити з відомими історичними подіями, економічними кризами та пояснити коливання на графіках.

Завдання 2 (заняття 2) спрямоване на формування аналітичного мислення та дає уявлення про сучасні тенденції розвитку туризму.

Хід роботи:

Насамперед, треба визначити структуру турпотоків у 1990 та 2022 роках (скільки відсотків у загальній сумі забезпечував кожний туристичний регіон). Визначити рейтинги регіонів у 1990 та 2022 роках. Порівняти показники, спробувати пояснити зміни за 32 роки.

Завдання 3 (заняття 2) спрямоване на формування навичок використання графічного методу дослідження та порівняння для аналізу туристичних потоків та дає уявлення про роль кожного з туристичних районів у формуванні загальних показників. Завдання можна виконувати з використанням програми Excel.

Хід роботи:

При виконанні вручну знайдену частку кожного району треба помножити на 3,6 і отриману кількість градусів відкласти на колі. Зафарбувати певним кольором сектор та чарунку в легенді. У висновках визначити загальний рейтинг туристичних районів та навести причини такого стану.

Рекомендовані джерела:

1. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
2. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.
3. Ткаченко Т.І. Географія туризму. Харків: ХНАУ, 2020. 223 с.
4. Ярченко Ю.В. Географія туризму. Маріуполь: ПДТУ, 2019. 226 с.

Заняття 3

Тема. Характеристика світового туристичного простору

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика туристичного ринку світу
2. Поняття про поляризацію світового туристичного простору
3. Просторовий розподіл туристичних потоків
4. Просторовий розподіл туристичних інвестицій
5. Просторовий розподіл трудових ресурсів в туризмі

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 спрямоване на формування навичок пошуку статистичної інформації, роботи з великими масивами даних, використання методу класифікації в наукових дослідженнях.

Хід роботи:

Рейтинги країн за окремими показниками заносяться до таблиці 4 (зошит). Рейтинг кожного району за окремим показником, так само як і загальні рейтинги визначаються як середнє арифметичне.

Групування країн здійснюється на 5 груп. Слід мати на увазі, що дане завдання виконується лише по Європейському регіону, тож є лише частиною загальної картини, в яку входять і інші регіони.

Шкала поділу та значення може виглядати таким чином:

1-10 – ядро Центру

11-30 – Центр

31-70 - Напівпериферія

71-100 – розвинута Периферія

Більше 100 – глибока Периферія

Результати групування наносяться на карту. Країни кожної групи позначаються окремим кольором. Бажано для двох груп Центру та Периферії використовувати споріднені кольори.

Висновки робляться за методикою дослідження та її результатами.

Для довідки:

Індекс людського розвитку – агрегований показник, який виводиться на основі оцінки рівня розвитку в країні освіти, охорони здоров'я, доходів населення, соціальної та гендерної рівності, ринку праці, мобільності і т.п.

В таблицю заносимо лише місце країни в світі, яке знаходимо за посиланням:

<http://hdr.undp.org/en/countries>

Число прибуттів – показник, який відображає число поїздок, здійснених в країну, яка не є місцем постійного проживання впродовж періоду, що не перевищує 12 місяців, а основною метою перебування не є діяльність, що оплачується з джерел, що знаходяться в країні перебування. Показник характеризує туристичний попит на країну як туристичний напрям і відображає затребуваність її туристичного потенціалу.

Число вибуттів – показник, який відображає число виїздів з країни постійного проживання з будь-якою метою, окрім заняття оплачуваною діяльністю. Опосередковано свідчить про рівень незадоволеного туристичного попиту в країні внаслідок різних причин: дефіциту певних видів туристичних ресурсів, нерозвиненості певних видів туризму, нерозвиненості туристичної інфраструктури, низького рівня сервісу, недоступності туристичних послуг, високого рівня сформованих потреб, запитів та платоспроможності тощо.

Витрати на міжнародний туризм – витрати, зроблені резидентами країни в інших країнах. Показник впливає на структуру загального імпорту товарів та послуг, а отже, і на торговий баланс країни.

Доходи від міжнародного туризму – витрати нерезидентів, які прибувають до країни. Показник впливає на структуру загального експорту товарів та послуг, а отже, і на торговий баланс країни.

Загальний внесок туризму у ВВП – ВВП, який генерується як у секторах, які безпосередньо пов'язані з діяльністю по обслуговуванню туристів (сектор реалізації турпослуг, сектори розміщення, харчування, і розваг, лікувально-оздоровчий та транспортний сектори), так і у галузях, де туризм генерує непрямі та індуковані надходження. Показник демонструє значення туризму для розвитку економіки країни та його комплексують роль.

Загальний внесок туризму у зайнятість – кількість робочих місць, яка існує як у секторах, що безпосередньо пов'язані з діяльністю по обслуговуванню туристів (сектор реалізації турпослуг, сектори розміщення, харчування, і розваг, лікувально-оздоровчий та транспортний сектори), так і у галузях, суміжних із ними. Показник демонструє значення туризму для розвитку ринку праці.

Капіталовкладення – сукупні витрати на нове будівництво, реконструкцію, розширення, введення інновацій, технічне переоснащення у сфері туризму у грошовому виразі. Показник характеризує рівень уваги, яку держава, приватні та іноземні інвестори приділяють розвитку туризму в країні, ступінь його привабливості як сфери господарської діяльності.

Туристські витрати резидентів всередині країни – витрати жителів країни на туризм. Опосередковано характеризує розвиток внутрішнього туризму в країні, доступність туристичних послуг, що надаються в країні для її резидентів, рівень купівельної спроможності, ціни на туристичні послуги в країні.

Витрати на особисті поїздки – особисті витрати резидентів країни на поїздки. Показник, який опосередковано характеризує рівень сформованих потреб у туризмі, рівень платоспроможного попиту населення та готовність витратити на особисті поїздки.

Витрати на ділові поїздки - витрати резидентів країни на ділові поїздки. Показник, який опосередковано характеризує рівень ділової активності в країні та рівень розвитку ділового туризму.

Рекомендовані джерела:

1. Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/countries>
2. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
3. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.
4. Ткаченко Т.І. Географія туризму. Харків: ХНАУ, 2020. 223 с.
5. Ярченко Ю.В. Географія туризму. Маріуполь: ПДТУ, 2019. 226 с.

Заняття 4

Тема. Характеристика місця країни в світовому туристичному просторі

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика туристичного ринку світу
2. Поняття про поляризацію світового туристичного простору

3. Просторовий розподіл туристичних потоків
4. Просторовий розподіл туристичних інвестицій
5. Просторовий розподіл трудових ресурсів в туризмі

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання спрямоване на закріплення умінь знаходити, обробляти та аналізувати необхідну інформацію. Отримані дані можуть бути використані при написанні відповідного розділу курсової роботи з географії туризму.

Збірники ЮНВТО знаходимо за посиланням: <https://tourlib.net/wto.htm>

Для заповнення таблиці 5 обираємо дані, що стосуються країни, яка обрана для написання курсової роботи, а також туристичного району та регіону, до яких вона належить. Якщо немає даних по 2022 р, беремо за 2021, не забувши зробити виправлення в таблиці 5.

Показники, які можна обрахувати, дивись у практичних роботах 1-2 цих вказівок.

Дані про кількість населення, а також інші (за бажанням) знаходимо за посиланням: <https://knoema.com/atlas>

Динаміку показників краще відображати у вигляді графіків, частку показника країни у загальному показнику по району чи регіону – у вигляді діаграми.

У описі намагаємося на основі зібраних та отриманих даних проаналізувати історію розвитку та сучасний стан туризму обраної країни.

Рекомендовані джерела:

1. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
2. Збірники ЮНВТО. URL: <https://tourlib.net/wto.htm>
3. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.
4. Світовий атлас даних. URL: <https://knoema.com/atlas>
5. Ткаченко Т.І. Географія туризму. Харків: ХНАУ, 2020. 223 с.

Змістовний модуль 5 Характеристика туристичної індустрії світу

Заняття 5-7

Тема. Рекреаційні комплекси Європейського туристичного регіону

Питання для обговорення

1. Фактори європейського лідерства на туристичному ринку світу.
2. Індустрія гостинності Європи: особливості, тенденції розвитку.
3. Характеристика європейської транспортної системи.
4. Ведучі європейські туроператори. Структура продаж ведучих європейських туроператорів.
5. Розвиток різних видів туризму в туристичних районах та країнах Європи.

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 (пр.р.5) спрямоване на закріплення умінь використовувати методи класифікації, порівняння, аналізу та синтезу, картографічний для наукових досліджень. Окрім того, студенти знайомляться з джерелами статистичних даних.

Хід роботи:

Статистичний збірник International Tourism Highlights знаходимо за посиланням: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986> Використовуємо дані за 2021р.

Завдання має наскрізний характер, тому шкала градації повинна охоплювати усі країни світу. Рекомендується першу групу шкали обмежити показниками від 10 до 50 млн, другу – від 5 до 9,9 млн, третю – від 1 до 4,9 млн, четверту – від 0,1 до 0,9, п'яту – менше 0,09.

Рекомендована шкала для картограми «Групи країн за надходженнями від туризму»:

Більше 10 млрд

5-9,9 млрд

1-4,9 млрд

0,1-0,9 млрд

Менше 0,09 млрд.

У висновках необхідно пояснити причини просторових відмінностей розподілу туристичних потоків та надходжень від туризму.

Завдання 1 (пр.р.6) спрямоване на поглиблення знань про найголовніші рекреаційні системи Європи та їх місцезнаходження.

Завдання 2 (пр.р. 6) зосереджене на поглибленні знань щодо регіонів Європи, які володіють потужними приморськими ресурсами. У завданні необхідно перерахувати регіони країн рівня NUTS 2.

Для довідки: NUTS - географічна система, згідно якої територія Європейського Союзу поділена на ієрархічні рівні. Рівень NUTS 0, як правило, відповідає рівню країн, NUTS 1-3 – рівням адміністративних одиниць різного рівня. Рівень NUTS 1 має 7-3 млн. мешканців, NUTS 2 – 3 млн – 800 тис., NUTS 3 – 800 – 150 тис.

Завдання 3 (пр.р. 6) має на меті формування у студентів навичок пошуку актуальної інформації в мережі Інтернет, опрацювання англomовної літератури, виділення в тексті головного, здатності здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

Завдання 1 (пр.р.7) спрямоване на закріплення навичок використання математико-статистичних методів дослідження та формує уявлення про рівень розвитку готельного господарства в країнах Європейського РТР. У висновках відмічасмо країни з найвищою, середньою та найнижчою забезпеченістю закладами розміщення, намагаємось пояснити причини такого стану речей.

Рекомендовані джерела:

1. В REGULATION (EC) No 1059/2003 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02003R1059-20180118&from=EN>
2. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
3. NUTS - NOMENCLATURE OF TERRITORIAL UNITS FOR STATISTICS. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/maps#expand-de-1706686017743>
4. Tourism statistics. Instat. URL: <https://www.instat.gov.al/en/themes/industry-trade-and-services/tourism-statistics/#tab2>
5. Travel and tourism in France. URL: <https://www.statista.com/study/28786/tourism-in-france-statista-dossier/>
6. Travel and tourism in Turkey - statistics & facts URL: <https://www.statista.com/topics/9676/travel-and-tourism-in-turkey/#topicOverview>

7. Департамент статистики уряду Андорри. URL: <https://www.estadistica.ad/portal/apps/sites/#/estadistica-en/pages/estadistiques-i-dades?Idioma=en&N2=350&N3=380>
8. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
9. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.

Заняття 8

Тема. Рекреаційні комплекси Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону

Питання для обговорення

1. Фактори розвитку туризму в АТР.
2. Індустрія гостинності АТР: особливості, тенденції розвитку.
3. Характеристика азійсько-тихоокеанської транспортної системи.
4. Розвиток різних видів туризму в туристичних районах та країнах АТР.

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 – див. завдання 1 пр.р.5

Завдання 2 спрямоване на формування здатностей здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал, розробляти та просувати турпродукт, орієнтуючись на індивідуальні туристичні потреби, працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Хід роботи:

Опис робимо стислий, обираючи якусь одну споживчу групу. Одразу після опису кожної з характеристик обґрунтовуємо і вибір дестинацій, розваг та видів туризму, які можна запропонувати в Україні.

Рекомендовані джерела:

1. Chinese International Travel Monitor 2018 Report. URL: https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/publication/documents/2018-08/citm_2018_report_english.pdf
2. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
3. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник. Вид.2, доп і перероб. / Н.О.Алешугіна, О.В.Барановська, М.О.Барановський, О.О.Зеленська, І.В.Смаль, І.М.Філоненко. – Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2015. – 492 с.

Заняття 9

Тема. Рекреаційні комплекси Американського туристичного регіону

Питання для обговорення

1. Фактори розвитку туризму в Американському РТР.
2. Індустрія гостинності Американського РТР: особливості, тенденції розвитку.
3. Характеристика транспортної системи Американського РТР.
4. Розвиток різних видів туризму в туристичних районах та країнах Американського РТР.

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 – див. завдання 1 пр.р.5

Завдання 2 має на меті формування компетенцій критичного мислення, аналізу і синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів, здійснення моніторингу, інтерпретації, аналізу та систематизації туристичної інформації.

Для довідки: Контент-аналіз (від англ. Contents - зміст) - стандартний метод дослідження в галузі суспільних наук, предметом аналізу якого є зміст текстових масивів та продуктів комунікативної кореспонденції. У вітчизняній дослідницькій традиції контент-аналіз визначається як кількісний аналіз текстів і текстових масивів з метою подальшої змістовної інтерпретації виявлених числових закономірностей. Контент-аналіз застосовується при вивченні джерел, інваріантних щодо структури або суті змісту, але які зовні існують, як несистематизований, безладно організований текстовий матеріал.

Хід роботи: Припускаємо, що кількісно-якісний склад компаній, що є переможцями World Travel Awards 2019 є зменшеною моделлю кількісно-якісного складу туристичної індустрії Американського РТР. Відтак, переглядаючи списки переможців, необхідно звернути увагу, в яких регіонах, скільки та які типи компаній представлені. Для зручності опрацювання джерел можна організувати матеріал у вигляді таблиці, де у заголовках вказувати номінації, у боковику – країни, у самій таблиці – кількість компаній.

У висновках резюмуємо, в яких країнах Американського РТР зосереджено управління туристичною діяльністю, в яких – готелі та дестинації, де краще розвинутий діловий туризм тощо.

Список рекомендованих джерел:

1. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
2. World Travel Awards. North America Winners 2023. URL: <https://www.worldtravelawards.com/winners/2023/north-america>
3. World Travel Awards. South America Winners 2023. URL: <https://www.worldtravelawards.com/winners/2023/south-america>
4. World Travel Awards. Caribbean Winners 2023. URL: <https://www.worldtravelawards.com/winners/2023/>
5. World Travel Awards. Central America Winners 2023. URL: <https://www.worldtravelawards.com/winners/2023/central-america>

Заняття 10

Тема. Рекреаційні комплекси Африканського туристичного регіону

Питання для обговорення

1. Фактори розвитку туризму в Африканському РТР.
2. Індустрія гостинності Африканського РТР: особливості, тенденції розвитку.
3. Характеристика африканської транспортної системи.
4. Розвиток різних видів туризму в туристичних районах та країнах Африканського РТР.

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 – див. завдання 1 пр.р.5

Завдання 2 має на меті формування здатності до пошуку, оброблення та аналізу інфор-

мації з різних джерел, у тому числі, іноземною мовою, навичок використання інформаційних технологій, вміння аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал, розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

Виконання завдання розширить уявлення про маловідомих вітчизняному споживачеві гравців міжнародного ринку туристичних послуг Африканського РТР та їх особливості.

Хід роботи: За адресами джерел, поданих нижче, а також за матеріалами з інших джерел необхідно дати коротку характеристику країн за типовим планом. У висновках робимо умовиводи щодо ролі туризму в економіці країни, особливостей її туристичного потенціалу, спеціалізації на міжнародному ринку туристичних послуг.

Список рекомендованих джерел:

1. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
2. Світовий атлас даних. URL: <https://knoema.com/atlas>
3. The World Factbook. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>

Заняття 11

Тема. Рекреаційні комплекси Близькосхідного туристичного регіону

Питання для обговорення

1. Фактори розвитку туризму у Близькосхідному РТР.
2. Індустрія гостинності Близькосхідного РТР: особливості, тенденції розвитку.
3. Характеристика транспортної системи Близькосхідного РТР.
4. Розвиток різних видів туризму в країнах Близькосхідного РТР.

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 – див. завдання 1 пр.р.5

Завдання 2 – носить узагальнюючий характер. Маючи групування країн за обсягами туристичних прибуттів та надходжень від туризму кожного з п'яти туристичних регіонів світу, необхідно зробити висновки про сучасні особливості світового туристичного простору: які регіони лідирують, які відстають, і чому.

Список рекомендованих джерел:

1. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
2. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
3. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.
4. Ткаченко Т.І. Географія туризму. Харків: ХНАУ, 2020. 223 с.
5. Ярченко Ю.В. Географія туризму. Маріуполь: ПДТУ, 2019. 226 с.

Змістовний модуль 6 Характеристика туристичної індустрії України та Чернігівської області

Заняття 12-13

Тема. Туристична індустрія України

Питання для обговорення

1. Фактори розвитку туристичної індустрії України.
2. Мережа закладів розміщення України, її географія.
3. Санаторно-курортне господарство України, його спеціалізація, особливості розвитку та розміщення.
4. Транспортний комплекс України, транспортна доступність основних дестинацій держави.
5. Розважальний сектор індустрії туризму України: стан та перспективи розвитку.
6. Рекреаційне районування України за І.Смалем. Обґрунтування туристичного районування.
7. Характеристика туристичних районів України:

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 (пр.р.12) спрямоване на формування здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації, вміння аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію. Поглиблює знання про сучасний стан готельного господарства України.

Хід роботи: діаграма виконується вручну або за допомогою Excel. У висновках звертаємо увагу на частку фізичних та юридичних осіб у загальній кількості закладів розміщення, співвідношення закладів розміщення загального та спеціалізованого профілю та розподіл за юридичними та фізичними особами.

Завдання 2 (пр.р. 12) продовжує завдання першого.

Хід роботи: у таблицю 9 заносяться результати розрахунків за забезпеченістю закладами розміщення та кількістю місць на кожні 10 тис. осіб, визначається ранг регіону за кожним показником. Методом середнього арифметичного обраховується загальний ранг регіону. Здійснюється їх розподіл на 5 приблизно рівних груп. Результати заносяться на карту. У висновках пояснюємо причину даного стану речей.

Завдання 3 (пр.р.13) спрямоване на формування здатності до оброблення та аналізу інформації, вміння аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію. Поглиблює знання про сучасний стан транспортної інфраструктури України.

Хід роботи: За формулою обрахувати коефіцієнт, заповнити таблицю, розробити шкалу, згрупувати регіони та зробити картосхему. У висновках просторові особливості розвитку транспортної інфраструктури України.

Рекомендовані джерела:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Доценко А.І. Географія туризму. Київ: Університет "Україна", 2020. 176 с.
3. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 268 с.
4. Ткаченко Т.І. Географія туризму. Харків: ХНАУ, 2020. 223 с.
5. Ярченко Ю.В. Географія туризму. Маріуполь: ПДТУ, 2019. 226 с.

Заняття 14

Тема. Туристичні підприємства Чернігівської області

Питання для обговорення

1. Характеристика суб'єктів туристичної діяльності Чернігівської області.
2. Мережа закладів розміщення Чернігівської області, її географія.
3. Санаторно-курортні підприємства області та їх характеристика.
4. Транспортна мережа та основні транспортні підприємства області.
5. Характеристика основних музеїв та інших розважальних закладів області.
6. Туристичне районування Чернігівської області

Коментарі до виконання практичного завдання:

Завдання 1 спрямоване на формування здатності до критичного мислення, аналізу і синтезу, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми, навичок міжособистісної взаємодії, працювати в команді та автономно, аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

Хід роботи: кожна з груп обирає групу районів, наносить на карту місцезнаходження основних туристичних об'єктів: НПП, РЛП, парків, музеїв, садиб, палаців, інших архітектурних пам'яток, монастирів; основних доріг, об'єктів туристичної інфраструктури. Групи обмінюються інформацією, заповнюючи усю карту.

Завдання 2 має на меті формування уміння здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію. Поглиблює знання про динаміку туристичних потоків в Чернігівській області. У висновках аналізуємо загальну динаміку туристичних потоків, зміну співвідношення та обсягів туристичних потоків за формами туризму.

Завдання 3 поглиблює знання про тенденції розвитку оздоровчо-лікувального сектору Чернігівської області. У висновках аналізуємо кількість, лікувально-оздоровчих закладів різних типів, їх місткість та зміну показників з плином часу.

Завдання 4 дає уявлення про розвиток музейної справи на Чернігівщині. Необхідно визначити, де в Чернігівській області розміщено більше музеїв, який профіль зустрічається найбільш часто.

Рекомендовані джерела:

1. Туризм. Головне управління статистики в Чернігівській області URL: <https://www.chernigivstat.gov.ua/statdani/Turizm/index.php>
2. Чернігівщина туристична. URL: <https://chernihivregion.travel/>

Питання до екзамену з дисципліни “Географія туризму”

1. Туризм як об'єкт географічного дослідження.
2. Історія розвитку географії туризму як науки.
3. Сучасні теорії та концепції географії туризму.
4. Методологічні підходи до географічних досліджень в туризмі.
5. Характеристика окремих методів збору географічної інформації.
6. Картографічний метод та особливості його використання в географії туризму.
7. Закономірності розвитку туризму.
8. Підходи до класифікації факторів розвитку туризму.
9. Фактори розвитку туризму.
10. Класифікація країн світу за рівнем розвитку туризму.
11. Туристичні типи країн. Типи туристичних ринків.
12. Характеристика кліматичних рекреаційних ресурсів світу.
13. Характеристика водних рекреаційних ресурсів світу.
14. Характеристика гідромінеральних рекреаційних ресурсів світу.
15. Характеристика ландшафтних рекреаційних ресурсів світу.
16. Характеристика орографічних рекреаційних ресурсів світу.
17. Характеристика біотичних рекреаційних ресурсів світу.
18. Характеристика природних туристичних ресурсів регіонів світу.
19. Характеристика внеску китайської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
20. Характеристика внеску індійської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
21. Характеристика внеску японської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
22. Характеристика внеску західної цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
23. Характеристика внеску православної цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
24. Характеристика внеску мусульманської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
25. Характеристика внеску латиноамериканської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
26. Характеристика внеску африканської цивілізації в формування антропогенних ресурсів світу.
27. Географія туризму із метою відпочинку і розваг.
28. Географія круїзного туризму.
29. Географія лікувально-оздоровчого туризму.
30. Географія спортивного та пригодницького туризму.
31. Географія наземних видів туризму.
32. Географія гірських видів туризму.
33. Географія водних видів туризму.
34. Географія культурно-пізнавального туризму.
35. Географія подійного туризму.
36. Сутність, значення та види ділового туризму.
37. Географія ділового туризму.
38. Географія релігійного туризму.
39. Географія екологічного туризму.
40. Основні показники вимірювання турпотоків та їх характеристика.
41. Особливості розвитку туризму в туристичних регіонах світу.
42. Географічна характеристика туристичних доходів і витрат.
43. Загальна характеристика туристичного ринку світу.
44. Поняття про поляризацію світового туристичного простору.
45. Просторовий розподіл туристичних потоків.
46. Просторовий розподіл туристичних інвестицій.
47. Просторовий розподіл трудових ресурсів в туризмі.
48. Загальна характеристика регіону та передумови формування Європейського ТТК.
49. Розвиток сфери гостинності в Європі.

50. Характеристика рекреаційного комплексу Європейського РТР.
51. Розвиток туризму в туристичних районах та країнах Європи.
52. Загальна характеристика регіону та передумови формування АТР.
53. Характеристика рекреаційного комплексу АТР.
54. Розвиток туризму в туристичних районах та країнах Азії.
55. Фактори розвитку туризму в Американському РТР.
56. Характеристика рекреаційного комплексу Американського РТР.
57. Особливості розвитку рекреаційного господарства в регіонах Америки.
58. Передумови розвитку туризму в Африканському РТР.
59. Характеристика рекреаційного комплексу Африканського РТР.
60. Особливості розвитку туризму в рекреаційних районах та окремих країнах Африканського РТР.
61. Передумови розвитку туризму у Близькосхідному РТР.
62. Характеристика рекреаційного комплексу Близькосхідного РТР.
63. Розвиток туризму в окремих країнах Близького Сходу.
64. Фактори розвитку туристичної індустрії України.
65. Сектор розміщення та харчування України.
66. Оздоровчо-лікувальний сектор туристичної індустрії України.
67. Транспортна система України.
68. Сектор реалізації туристичних послуг туристичної індустрії України.
69. Розважальний сектор туристичної індустрії України.
70. Передумови розвитку туризму в Чернігівській області.
71. Характеристика рекреаційного комплексу Чернігівської області.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Модуль 4. Сучасний розвиток світового туристичного простору	0... 20
1 Поточний контроль.	0... 5
2 Оцінка за практичні роботи	0... 5
3 Модульна робота	0... 10
Модуль 5. Характеристика туристичної індустрії світу	0... 25
1 Поточний контроль.	0... 5
2 Оцінка за практичні роботи	0... 5
3 Номенклатура	0... 5
3 Модульна робота	0... 10
Модуль 6. Характеристика туристичної індустрії України та Чернігівської області	0... 15
1 Поточний контроль.	0... 5
2 Оцінка за практичні роботи	0... 5
3 Модульна робота	0... 5
Підсумкова оцінка поточного контролю за 2-й семестр	0... 60
Іспит	0... 40

МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

З тими студентами, які до проведення підсумкового семестрового контролю не встигли виконати всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 до 59 балів (за шкалою оцінювання), проводяться додаткові індивідуальні заняття, за результатами яких визначається, наскільки глибоко засвоєний матеріал, та чи необхідне повторне вивчення дисципліни.

Дисципліну можна вважати такою, що засвоєна, якщо студент:

1) знає:

- що таке географія туризму, її предмет та завдання;
- може назвати сучасні концепції географії туризму;
- може перерахувати основні методи збору інформації для проведення географічних досліджень в галузі туризму;
- туристичні регіони та райони світу;
- основні закономірності та тенденції розподілу туристичних потоків у світі;
- що таке туристичний потенціал території, туристичні ресурси та умови;
- основні властивості туристичних ресурсів;
- основні підходи до класифікації туристичних ресурсів;
- особливості просторового розповсюдження туристичних ресурсів природного та антропогенного походження;
- географію відпочинкового, оздоровчо-лікувального, круїзного, спортивного, культурно-пізнавального, ділового, релігійного туризму;
- особливості секторів туристичної індустрії у різних регіонах світу;
- особливості національної та регіональної туристичної індустрії.

2.) вміє:

- використовувати методи географічних досліджень в туризмі;
- знаходити взаємозв'язки між рівнем економічного розвитку та рівнем розвитку туризму та туристичної індустрії країн світу;
- запропонувати маршрути спеціалізованих видів туризму Україною, Європою та світом;
- давати характеристику туристичних комплексів регіонів світу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ОСНОВНІ

1. A Research Agenda for Tourism Geographies (2019) Edited by Dieter K. Müller, Umeå University, Sweden. 192 p.
2. Lew A., Hall C. (2008) World Geography of Travel and Tourism: A Regional Approach.. 376 p.
3. Williams S. Lew A. (2018) Tourism Geography: Critical Perspectives on Tourism, Place, Space and Experience. London-New-York: Routledge. 328 p.
4. Географія туризму: опор. конспект лекцій, завдання до самост. роботи студентів, плани семінар. занять, тести для студентів спец. 242 "Туризм" / уклад.: Коцупей В. М., Миронов Ю. Б. Львів: Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2017. 107 с.
5. Кузик С.П. Географія міжнародного туризму. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 271 с.
6. Ярченко Ю.В. Географія туризму. Маріуполь: ПДТУ, 2019. 226 с.

ДОДАТКОВІ

1. Alan A. Lew (Editor-in-Chief) (2014) Special Issue: New research paradigms in tourism geography, Tourism Geographies, 16:1, 1, DOI: [10.1080/14616688.2013.865950](https://doi.org/10.1080/14616688.2013.865950)
2. Handbook of Globalisation and Tourism (2019) Edited by Dallen J. Timothy, Arizona State University, US. 360 p.
3. International Tourism Highlights 2023. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>
4. Алешугіна Н.О., Барановська О.В., Барановський М.О., Зеленська О.О., Смаль І.В., Філоненко І.М.. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2015. 492 с.
5. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. Київ: Палітра, 1997. 130с.
6. Блій Г. де, Мулер Пітер. Географія: світи, регіони, концепти. Київ: Либідь, 2004. 740 с.
7. Поколюдна М.М. Рекреаційна географія. Харків: ХНАМГ, 2012. 275 с.
8. Поколюдна М.М. Рекреаційні комплекси світу: конспект лекцій. Харків: ХНАМГ, 2012. 174 с.
9. Філіпенко А.С. Економіка зарубіжних країн . Київ: Либідь, 2012. 416 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Ua-travels: мандруй та надихайся. URL: <https://ua-travels.in.ua/>
2. ВСВІТИ – все, що тебе вражає. URL: <http://vsviti.com.ua/>
3. Все для студента. URL: twirpx.com
4. Все про туризм: туристична бібліотека. URL: tourlib.net
5. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Звіти Всесвітньої туристської організації. URL: <https://tourlib.net/wto.htm>
7. Наукова бібліотека НУ «Чернігівська політехніка» (м.Чернігів, вул.Шевченка, 95)
8. Світовий атлас даних. URL: knoema.com
9. Туризм. Головне управління статистики в Чернігівській області URL: <https://www.chernigivstat.gov.ua/statdani/Turizm/index.php>
10. Туристичний портал «Зручно тревел». URL: <https://zruchno.travel/?lang=ua>
11. Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім.В.Г.Короленка (м.Чернігів, пр-т Миру, 41)
12. Чернігівщина туристична. URL: <https://chernihivregion.travel/>